

ARTICULUS VI.

288

UTRUM CAUSA REPUDIUM FUERIT ODIUM UXORIS.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod causa repudii fuerit odium uxoris: nam dicitur Malach. 2.: *Si odio habueris eam, dimitte illam*; ergo, etc.

2. PRAETEREA. Deuter. 24. dicitur: *Si non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam foeditatem*, etc.; ergo idem quod prius.

3. SED CONTRA. Sterilitas et fornicatio magis contrariantur matrimonio, quam odium; ergo illa potius debuerunt esse causa repudii, quam odium.

4. PRAETEREA. Odium potest causari ex virtute ejus, qui odio habetur; si ergo odium est sufficiens causa, tunc mulier potuisset repudiari propter virtutem ejus: quod est absurdum.

5. PRAETEREA. Deut. 22. dicitur: *Si duxerit vir uxorem, et postea odio habuerit, et objecerit ei stuprum ante conjugium, si in probatione defecerit, verberabitur, et centum siclis argenti condemnabitur, et non poterit eam dimittere omni tempore vitae suae*; ergo odium non est sufficiens causa repudii.

RESPONDEO dicendum, quod causa permissionis repudiandi uxorem fuit vitatio uxoricidii, ut sancti communiter dicunt: proxima autem causa homicidii est odium, et ideo proxima causa repudii est odium: sed odium ex aliqua causa causatur, sicut et amor; et ideo oportet etiam alias causas repudii ponere remotas, quae erant causa odii: dicit enim August. in Gloss. (*ord. sup. illud: Si acceperit homo, lib. 1. de Serm. Dom. in monte, cap. 14. a princ.*) Deut. 24.: « Multae erant in lege causae dimittendi uxorem: solam Christus fornicationem excepit; caeteras vero molestias jubet pro fide, et castitate conjugii sustineri ». Hae autem causae intelliguntur foeditates, vel in corpore, puta infirmitas, vel aliqua notabilis macula; vel in anima, sicut fornicatio, vel aliqua hujusmodi, quae in moribus inhonestatem facit. Sed quidam has causas magis coarctant satis probabiliter dicentes, quod non licebat repudiare nisi propter aliquam causam post matrimonium supervenientem; nec propter quamlibet talem, sed propter illas solum, quae possunt bonum prolis impedire, vel in corpore, ut sterilitas, aut lepra, aut aliquid hujusmodi; vel in anima, ut si esset malorum morum, quos filii ex conversatione ad ipsam imitarentur. Sed quaedam Gloss. (*interl.*) super illud Deut. 24.: *Si non invenerit gratiam*, etc., videtur magis arctare, scilicet ad peccatum, cum dicit, quod ibi « per foeditatem peccatum intelligitur »: sed peccatum Gloss. nominat non solum in moribus animae, sed etiam in natura corporis.

Sic ergo PRIMA DUO concedimus.

AD TERTIUM dicendum, quod sterilitas, et alia hujusmodi sunt causa odii; et sic sunt causae remotae repudii.

AD QUARTUM dicendum, quod propter virtutem non est aliquis odibilis, per se loquendo, quia bonitas est causa amoris; et ideo ratio non tenet.

AD QUINTUM dicendum, quod dabatur in poenam viri, quod non posset in perpetuum repudiare uxorem in casu illo; sicut etiam in alio casu, quando puellam defloraverat.

ARTICULUS VII.

289

UTRUM CAUSAE REPUDIUM DEBERENT IN LIBELLO SCRIBI.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur, quod causae repudii debebant in libello scribi, quia per libellum repudii scriptum a poena legis absolvebatur: sed hoc omnino videtur injustum, nisi causis sufficientibus repudii assignatis; ergo illas oportebat scribere in libello.

2. PRAETEREA. Ad nihil aliud illa scriptura valere videbatur, nisi ut causae repudii ostenderentur; ergo si non inscribebantur, frustra libellus ille tradebatur.

3. PRAETEREA. Hoc Magister dicit in litera (*4. Dist. 33.*).

SED CONTRA. Causae repudii aut erant sufficientes, aut non: si sufficientes, praecludebatur mulieri via ad secundas nuptias; quae ei secundum legem concedebantur: si autem insufficientes, ostendebatur injustum repudium; et sic repudium fieri non poterat: ergo nullo modo causae repudii ibi in speciali inscribebantur.

RESPONDEO dicendum, quod causae repudii in speciali non scribebantur in libello, sed in generali, ut ostenderetur justum repudium; sed secundum Josephum (*lib. 4. Antiq. cap. 1. circ. med.*), ut mulier habens libellum conscriptum de repudio alteri nubere posset; alias enim ei creditum non fuisset: unde in eo erat scriptum tale secundum eum: « Promitto tibi, quod nunquam tecum conveniam ». Sed, secundum August. (*lib. 19. contr. Faustum, cap. 26.*), ideo libellus scribebatur, « ut mora interveniente, et consilio Scribarum dissuadente, vir a proposito repudiandi desisteret ».

Et per hoc patet solutio AD OBJECTA.

QUAESTIO LXVIII.

DE FILIIS ILLEGITIME NATIS, IN DUOS ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de filiis illegitime natis.

Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo. Utrum qui nascuntur extra verum matrimonium sint illegitimi.

Secundo. Utrum illegitimi filii debeant ex hoc damnum reportare.

Tertio. Utrum possint legitimari.

gitimum generavit, si non fuit adulterium, et per specialem indulgentiam, et dispensationem domini papae: *quatuor* autem alii modi sunt secundum leges: *primus* est, si pater filium naturalem Curiae imperatoris offerat; ex hoc enim ipso legitimitur propter Curiae honestatem: *secundus*, si pater in testamento nominet eum legitimum haereditem, et filius postmodum testamentum imperatori offerat: *tertius* est, si filius nullus sit legitimus, et ipsemet filius se principii offerat: *quartus* est, si pater in publico instrumento, vel cum trium testium subscriptione eum legitimum nominet, nec adjiciat naturalem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod alicui potest sine iniustitia gratia fieri; sed non potest aliquis damnificari nisi pro culpa: et ideo magis potest illegitimus fieri legitimus, quam e converso. Etsi enim legitimus aliquando haereditate privatur pro culpa, non tamen dicitur illegitimus filius, quia generationem legitimam habuit.

AD SECUNDUM dicendum, quod coitus illegitimus habet defectum intra se inseparabilem, quo legi opponitur, et ideo non potest fieri legitimus: nec est simile de filio illegitimo, qui non habet hujusmodi defectum.

QUAESTIO LXIX.

DE HIS QUAE SPECTANT AD RESURRECTIONEM,
ET PRIMO DE LOCO ANIMARUM POST MORTEM,
IN SEPTEM ARTICULOS DIVISA.

Post haec agendum est de his quae spectant ad statum resurrectionis: postquam enim dictum est de sacramentis, quibus homo liberatur a morte culpaе, consequenter dicendum est de resurrectione, per quam homo liberatur a morte poenae. Circa tractatum autem resurrectionis tria consideranda sunt, scilicet *praecedentia* resurrectionem, *concomitantia*, et *sequentia*; et ideo *primo* dicendum est de his, quae pro parte, quamvis non ex toto, resurrectionem praecedunt: *secundo* de ipsa resurrectione, et circumstantibus eam: *tertio* de his quae eam sequuntur. Praecedentium autem resurrectionem *prima* consideratio est de receptaculis animarum post mortem eis assignatis: *secunda* de qualitate, et poena animarum separatarum, eis ab igne inflictis: *tertia* de suffragiis, quibus animae defunctorum a vivis adjuvantur: *quarta* de orationibus sanctorum in patria existentium: *quinta* de signis iudicium generale praecedentibus: *sexta* de igne ultimae conflagrationis mundi, qui faciem iudicis praecedet.

Circa primum quaeruntur septem.

Primo. Utrum animabus post mortem receptacula assignentur.

Secundo. Utrum statim post mortem ad ipsa animae deducantur.

Tertio. Utrum de ipsis locis egredi valeant.

Quarto. Utrum limbus inferni sit idem, quod sinus Abrahae.

Quinto. Utrum limbus sit idem, quod infernus damnatorum.

Sexto. Utrum limbus Patrum sit idem, quod limbus puerorum.

Septimo. Utrum tot receptacula debeant distinguui.

ARTICULUS I.

293

UTRUM ASSIGNENTUR RECEPTACULA ANIMABUS POST MORTEM.

(S. Thom. 4. Dist. 45. q. 1. art. 1. et seq.)

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod animabus post mortem receptacula non assignentur: sicut enim dicit Boëtius in li. de Hebdomadibus (*circ. princ.*), « communis animi conceptio est apud sapientes, incorporalia in loco non esse », cui concordat quod Augustinus dicit 12. super Genes. ad litteram (*cap. 32. circ. princ.*): « Cito quidem responderi potest, ad corporalia loca animam non ferri, nisi cum aliquo corpore, vel non localiter ferri »: sed anima separata a corpore non habet aliquod corpus, sicut ibidem Augustinus dicit; ergo ridiculum est animabus separatis aliqua receptacula assignare.

2. PRAETEREA. Omne quod habet locum determinatum, magis convenit cum illo loco, quam cum alio: sed animae separatae, sicut etiam quaelibet aliae spirituales substantiae, indifferenter se habent ad omnia loca; non enim potest dici, quod cum aliquibus corporibus conveniant, et ab aliis differant, cum ab omnibus conditionibus corporalibus penitus sint remotae; ergo eis receptacula determinata non sunt assignanda.

3. PRAETEREA. Animabus separatis non assignatur aliquid post mortem, nisi quod cedat in poenam, vel in praemium: sed corporalis locus non potest eis cedere in poenam, vel in praemium, cum a corporibus nihil recipiant; ergo non sunt eis assignanda certa receptacula.

SED CONTRA. Coelum empyreum est locus corporalis, et tamen ipsum factum mox sanctis angelis est repletum, ut Strabus dicit (*hab. in Gloss. ord. in princ. Genesis*); cum ergo angeli sint incorporei, sicut et animae separatae, videtur etiam quod animabus separatis sint certa receptacula assignanda.

Praeterea. Hoc patet per id quod Gregorius narrat in 4. Dialog. (*cap. 25. 29. 30. et 40.*), scilicet animas post mortem ad diversa loca corporalia esse deductas: ut patet de Paschasio, quem Germanus Capuanus episcopus in balneis invenit, et de anima Theodorici regis, quam dicit ad gehennam esse deductam; ergo animae post mortem habent certa receptacula.

RESPONDEO dicendum, quod quamvis substantiae spirituales secundum esse suum a corpore non dependeant, corporalia tamen a Deo mediantibus spiritualibus gubernantur, ut dicit Augustinus in 3. de Trinit. (*cap. 4. et 5.*), et Gregorius in 4. Dialog. (*cap. 5. ad fin.*); et ideo est quaedam convenientia spiritualium substantiarum ad corporales substantias per congruentiam quandam, ut scilicet dignioribus substantiis digniora corpora adaptentur: unde etiam philosophi secundum ordinem mobilium posuerunt ordinem substantiarum separatarum. Quamvis autem animabus post mortem non assignentur aliqua corpora, quorum sint forma, vel determinati motores, determinantur tamen eis quaedam corporalia loca per congruentiam quandam secundum gradum dignitatis earum, in quibus sint quasi in loco, eo modo quo incorporalia esse possunt in loco, secundum quod magis, vel minus accedunt ad primam substantiam, cui locus superior per congruentiam deputatur, scilicet Deum, cuius sedem coelum Scriptura esse denuntiat (*Psal. 102. et Isa. 66.*). Et ideo animas quae sunt in participatione perfecta deitatis, in coelo esse ponimus; animas

ARTICULUS I.

290

UTRUM FILII QUI NASCUNTUR EXTRA VERUM MATRIMONIUM
SINT ILLEGITIMI.

(S. Thom. 4. Dist. 41. q. unic. art. 3. q. 3. et seq.).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod filii qui nascuntur extra verum matrimonium sint legitimi, quia secundum legem natus legitimus filius dicitur: sed quilibet nascitur secundum legem, ad minus naturae, quae fortissima est; ergo quilibet filius dicitur legitimus.

2. PRAETEREA. Communiter dicitur, quod legitimus filius est, qui est de legitimo matrimonio natus, vel de eo quod in facie Ecclesiae legitimum reputatur: sed contingit quandoque, quod aliquod matrimonium legitimum reputetur in facie Ecclesiae, quod habet impedimentum, ne sit verum matrimonium, et tamen a contrahentibus in facie Ecclesiae scitur; et si occulte nubant, et impedimentum nesciant, legitimum videtur in facie Ecclesiae, ex quo per Ecclesiam non prohibetur; ergo filii extra verum matrimonium nati non sunt illegitimi.

SED CONTRA. Illegitimum dicitur, quod est contra legem: sed illi qui nascuntur extra matrimonium, nascuntur contra legem; ergo sunt illegitimi.

RESPONDEO dicendum, quod *quadruplex* status est filiorum: *quidam* enim sunt naturales, et legitimi, sicut illi qui nascuntur ex vero, et legitimo matrimonio: *quidam* naturales, et non legitimi, ut filii qui nascuntur de simplici fornicatione: *quidam* legitimi, et non naturales, sicut filii adoptivi: *quidam* nec legitimi, nec naturales, sicut spurii nati de adulterio, vel de stupro; tales enim nascuntur et contra legem positivam, et contra legem naturae expresse: et sic concedendum est quosdam filios esse illegitimos.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quamvis illi qui nascuntur ex illicito coitu, nascantur secundum naturam, quae communis est homini, et omnibus animalibus, tamen nascuntur contra legem naturae, quae est propria hominibus, quia fornicatio, et adulterium, et huiusmodi sunt contra legem naturae; et ideo tales secundum nullam legem sunt legitimi.

AD SECUNDUM dicendum, quod ignorantia excusat illicitum coitum a peccato, nisi sit affectata; unde illi qui conveniunt bona fide in facie Ecclesiae, quamvis sit impedimentum, dum tamen ignorent, non peccant, nec filii sunt illegitimi: si autem sciant, quamvis Ecclesia sustineat, quae ignorat impedimentum, non excusantur a peccato, nec filii ab illegitimitate: si autem nesciant, et in occulto contrahant, etiam non excusantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICULUS II.

291

UTRUM FILII ILLEGITIMI DEBEANT EX HOC
ALIQUOD DAMNUM REPORTARE.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod illegitimi filii non debeant ex hoc aliquod damnum reportare, quia filius non debet puniri pro peccato patris, ut patet per sententiam Domini Ezech. 18.: sed quod iste na-

scatur ex illicito coitu, non est peccatum proprium, sed peccatum patris; ergo ex hoc non debet aliquod damnum incurere.

2. PRAETEREA. Justitia humana est extracta a divina: sed Deus aequaliter largitur bona naturalia legitimis, et illegitimis filiis; ergo et secundum jura humana filii illegitimi debent legitimis aequiparari.

SED CONTRA est, quod dicitur Genes. 25. quod Abraham dedit omnia sua bona Isaac, et filiis concubinarum largitus est munera: et tamen illi non erant ex illicito coitu nati; ergo multo magis debent illi qui ex illicito coitu nascuntur, hoc damnum reportare, quod non succedant in bonis paternis.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis dicitur damnum ex aliquo incurere *dupliciter*: uno modo per hoc quod ei subtrahitur, quod ei erat debitum; et sic filius illegitimus nullum damnum incurrit: *alio modo* per hoc quod ei aliquid non est debitum, quod alias poterat esse ei debitum; et sic filius illegitimus damnum incurrit duplex: unum, quia non admittitur ad actus legitimos, sicut ad officia, vel dignitates, quae requirunt aliquam honestatem in illis qui haec exercent: aliud damnum incurrit, quia non succedit in haereditate paterna. Sed tamen naturales filii succedere possunt in sexta parte tantum, spurii autem in nulla parte, quamvis ex jure naturali parentes eis in necessariis providere teneantur: unde pertinet ad sollicitudinem episcopi, ut utrumque parentum cogat ad hoc quod eis provideant.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod incurere damnum hoc secundo modo non est poena; et ideo non dicimus, quod sit poena alicui, quod non succedit in regno aliquo, per hoc quod non est filius regis; et similiter non est poena, quod alicui, qui non est legitimus, non debeantur ea quae sunt legitimorum filiorum.

AD SECUNDUM dicendum, quod coitus illegitimus non est contra legem, in quantum est actus generativae virtutis, sed in quantum ex prava voluntate procedit; et ideo filius illegitimus non incurrit damnum in his quae acquiruntur per naturalem originem, sed in his quae per voluntatem fiunt, vel possidentur.

ARTICULUS III.

292

UTRUM FILIUS ILLEGITIMUS POSSIT LEGITIMARI.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod filius illegitimus non possit legitimari: quantum enim distat legitimus ab illegitimo, tantum e converso illegitimus a legitimo: sed legitimus nunquam fit illegitimus; ergo nec illegitimus unquam fit legitimus.

2. PRAETEREA. Coitus illegitimus creat illegitimum filium: sed coitus illegitimus nunquam fit legitimus; ergo nec filius illegitimus legitimari potest.

SED CONTRA. Quod per legem inducitur, per legem revocari potest: sed illegitimitas filiorum est per legem positivam inducta; ergo potest filius illegitimus legitimari ab eo, qui habet auctoritatem legis.

RESPONDEO dicendum, quod filius illegitimus potest legitimari, non ut fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transivit, et nunquam potest fieri legitimus, ex quo semel fuit illegitimus; sed dicitur legitimari, in quantum damna, quae illegitimus filius incurrit, subtrahuntur per legis auctoritatem. Et sunt sex modi legitimandi: duo secundum canones (*cap.: Conquestus, et cap.: Tanta, qui filii sint legit.*), scilicet cum quis ducit in uxorem illam, ex qua filium ille-